

УДК 351.741 (094)

М.П. Будзинський
здобувач ДНДІ МВС України

ГЕНЕЗА ПРАВОВИХ ОСНОВ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЇ

В статті аналізується генеза правових основ кадрового забезпечення ОВС (поліції). Зроблено висновок про те, що забезпечення якісного складу органів поліції покладено на підрозділи Управління моніторингу та інспектування, які діють у складі ДКЗ, основним призначенням яких є проведення службових розслідувань, сприяння зміцненню дисципліни та дотримання законності серед працівників поліції.

Ключові слова: *кадрове забезпечення, підрозділи Управління моніторингу та інспектування ДКЗ Національної поліції України, інспекція з особового складу, дисципліна, законність.*

В статье анализируется генезис правовых основ кадрового обеспечения ОВД (полиции). Сделан вывод о том, что обеспечение качественного состава органов полиции возложено на подразделения Управления мониторинга и инспектирования, которые действуют в составе ДКО, основным назначением которых является проведение служебных расследований, содействие укреплению дисциплины и соблюдения законности среди сотрудников полиции.

Ключевые слова: *кадровое обеспечение, подразделения Управления мониторинга и инспектирования ДКО Национальной полиции Украины, инспекция по личному составу, дисциплина, законность.*

Paper analyzes the genesis of legal bases of staff support of internal affairs (police) and concludes that the support of high-quality staff of the police is the responsibility of units of Monitoring and Inspection Offices acting as a department of Reserve Board, whose main purpose is the conduction of the official investigations, maintaining the strength of discipline and adherence of legality of the actions of police officers.

Keywords : *staff support, units of Monitoring and Inspection Offices of the Reserve Board of the National Police, Human Resources Inspection, discipline, legal actions.*

Діяльність правоохоронних органів завжди привертала до себе особливу увагу з боку всього суспільства, оскільки саме на них покладено основний тягар забезпечення правопорядку в державі. Зрозуміло, що успішне виконання завдань поліції можливе за умови належного кадрового забезпечення, чіткого виконання службових обов'язків кожним працівником цих органів, дотримання суворого режиму дисципліни та законності.

Проблематиці діяльності правоохоронних органів присвячені наукові праці багатьох вчених, серед яких В.Б. Авер'янов, В.С. Венедиктов, І.П. Голосніченко, М.М. Дивак, В.К. Колпаков, О.М. Музичук. Окремі питання діяльності інспекцій з особового складу поліції досліджувались В.В. Гуріним, А.А. Стародубцевим. У сучасних умовах, в епоху перетворень, які відбуваються в нашій державі, виникає нагальна потреба визначити теоретичні та закріпити нормативно-правові підстави кадрового забезпечення поліції.

Метою статті є дослідити генезис кадрового забезпечення поліції та передумови створення підрозділів Управління моніторингу та інспектування ДКЗ Національної поліції України, основним призначенням яких є забезпечення законності та дисципліни в поліції.

Як відомо, в 2015 році розпочалась активна фаза реформування Міністерства внутрішніх справ, а саме був прийнятий Закон України “Про Національну поліцію” від 2 липня 2015 року. І хоча поліція не стала правонаступником міліції, позитивний досвід, накопичений за часів діяльності міліції, повинен знайти своє застосування в новостворених органах поліції, особливо тих, що покликані забезпечити належними кадрами лави поліцейських.

Законом України “Про Національну поліцію” до основних обов’язків поліцейського, серед іншого, віднесено: професійне виконання своїх службових обов’язків відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов’язків, наказів керівництва, повага і не порушення прав і свобод людини тощо [1, ст. 18]. У разі вчинення протиправних діянь поліцейські можуть бути притягнуті до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, а також до дисциплінарної відповідальності. Як впливає зі ст. 19 Закону України “Про Національну поліцію”, підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень має визначатись Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

На сьогодні органами, які мають здійснювати належне кадрове забезпечення в органах поліції, є Департамент кадрового забезпечення (надалі – ДКЗ) Національної поліції України, до якого входить Управління моніторингу та інспектування. Фактично ці підрозділи створились на базі інспекцій з особового складу ОВС.

В сучасних умовах, коли відбувається побудова нових інституцій, зокрема поліції, варто було б зазирнути в історію, щоб перейняти накопичений позитивний досвід щодо функціонування органів, які здійснювали кадрове забезпечення ОВС, і які до недавнього часу діяли як інспекції з особового складу.

У 1917–1918 рр. перед новоствореною Радянською державою постало питання створення нових правоохоронних органів, які б відрізнялись від поліції, що функціонувала за часів Російській імперії. Як відомо, було створено міліцію, при формуванні якої ставились складні завдання, з одного боку, забезпечити міліцію кадрами, здатними захистити правопорядок, а з іншого – запобігти проникненню колишніх поліцейських до новостворених органів міліції. З цією метою до міліції призивались всі бажаючі з числа працівників і селян, натомість вихідці з буржуазного класу мали становити в середньому 11–12 % від усього особового складу правоохоронних органів, оскільки, на думку НКВС, ці особи були потенційними ворогами. Як результат, наприклад, в карному розшуку Криму в 1922 р. з 78 співробітників тільки 1 особа раніше працювала в поліції [2, с. 8].

Саме непродумана політика керівництва правоохоронних органів радянської влади призвела до наповнення цих органів кадрами, які не мали належного рівня професійної підготовки та відповідних моральних якостей, що призводило навіть до вчинення цими особами злочинних діянь. Така ситуація, у свою чергу, зумовила необхідність звернути увагу на якісні характеристики при формуванні особового складу. Запобігання наявним негативним явищам мало сприяти створення окремих структур у складі правоохоронних органів, які б створювали умови для забезпечення належного якісного кадрового забезпечення в міліції.

Так, 26 квітня 1921 р. видано наказ начальника міліції Української Соціалістичної Радянської Республіки про введення адміністративно-політичних

органів (політсекретаріатів), інституту комісарів і політичних керівників. Політруки входили у штати органів міліції, головними завданнями яких було проведення політико-виховної роботи, укріплення дисципліни та додержання законності особовим складом. 25 червня 1932 р. Центральний виконавчий комітет та Рада Народних Комісарів СРСР прийняли постанову “Про революційну законність”, в якій зазначалось про необхідність “притягувати до суворой відповідальності осіб в усіх випадках порушення прав трудящих, особливо у випадках незаконних арештів, обшуків, конфіскації або вилучення майна тощо”. 29 вересня 1938 р. оголошено нову структуру НКВС СРСР, в якій окремим відділом утворено апарат Особоуповноваженого НКВС СРСР (штат 70 працівників). 26 лютого 1941 р. після виділення із структури НКВС Народного комісаріату державної безпеки апарат Особоуповноваженого введено у склад Відділу кадрів. У травні 1941 р. на базі апарату Особоуповноваженого НКВС створено Особову інспекцію відділу кадрів НКВС СРСР. 22 березня 1947 р. Особову інспекцію УК МВС СРСР виведено із кадрового апарату. До завдань цієї інспекції відносились проведення розслідувань адміністративних правопорушень працівників МВС.

З проголошенням України як незалежної, суверенної та правової держави питання функціонування і діяльності інспекцій з особового складу зберегли свою актуальність. У зв'язку з чим, наказом МВС України № 553 від 6 грудня 1991 р. було затверджено Положення про інспекцію по особовому складу підрозділів по роботі з особовим складом органів внутрішніх справ України і примірні службові обов'язки працівників інспекції по особовому складу. Ця дата вважалась днем заснування інспекцій з особового складу ОВС, які були створенні з метою зміцнення законності і дисципліни серед особового складу, запобігання службовим правопорушенням працівників ОВС, виявлення і усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, захисту прав і законних інтересів громадян.

Серед перших законодавчих актів, які покликані були забезпечити якісно новий підхід до діяльності та складу правоохоронних органів, слід віднести Закон України “Про міліцію” від 20 грудня 1990 року [3]. З метою реалізації положень цього Закону, зокрема ст. 18, було прийнято Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, яке затверджено постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року і Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України (надалі – Статут), затверджений указом Президії Верховної Ради Української РСР від 29 липня 1991 року та покликаний створити нормативно-правове підґрунтя забезпечення дисципліни в ОВС. Так, відповідно до цього Статуту дисципліна в ОВС повинна досягатись шляхом: виховання у осіб рядового і начальницького складу високих моральних і ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків; вироблення високого професіоналізму; забезпечення додержання законності і статутного порядку; повсякденної вимогливості начальників до підлеглих, постійної турботи про них, виявлення поваги до їх особистої гідності, забезпечення соціальної справедливості, вмілого поєднання і правильного застосування засобів заохочення, переконання та примусу [4].

У прийнятому Законі України “Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України” від 22 лютого 2006 р. визначено сутність службової дисципліни, обов'язки осіб рядового і начальницького складу ОВС України стосовно її дотримання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, порядок і права начальників щодо їх застосування, а також порядок оскарження дисциплінарних стягнень [5].

У зв'язку з організаційними змінами, що відбулися в системі МВС, та з метою підвищення ефективності діяльності підрозділів кадрового забезпечення органів внутрішніх справ на підставі наказу МВС від 17 лютого 2012 року № 143 було затверджено Положення про Департамент кадрового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, до складу якого входило Управління інспекції з особового складу, що мало свої структурні підрозділи [6]. Нормативно-правову основу діяльності цих інспекцій становила Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС України від 12 березня 2013 року № 230 [7].

У зв'язку з прийняттям Закону України “Про Національну поліцію” утворено її апарат, в якому серед інших – Департамент кадрового забезпечення. Його діяльність регулюється затвердженим наказом Національної поліції України від 3 грудня 2015 року № 136 Положенням про Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України. До складу ДКЗ входять: Управління моніторингу і інспектування, Управління професійної підготовки, Управління комплектування, Управління з соціально-гуманітарної роботи, Управління з організаційно-штатної роботи.

Особливу увагу слід звернути на Управління моніторингу і інспектування ДКЗ Національної поліції України, яке створено на базі інспекцій з особового складу ОВС. До основних завдань цих підрозділів віднесено проведення службових розслідувань у випадку вчинення працівниками поліції посадових злочинів, таких як: зловживання владою, перевищення влади, хабарництво тощо.

Водночас потребує термінового вирішення питання прийняття нового Дисциплінарного статуту Національної поліції, до якого безпосередньо зобов'язує ч. 2 ст. 19 Закону України “Про Національну поліцію”, в якій чітко записано “підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом” [1].

Отже, на підставі наведеного вище можна стверджувати про особливе місце Управління моніторингу та інспектування ДКЗ в діяльності поліції, оскільки воно відіграє важливу роль у сприянні дотримання дисципліни і законності в правоохоронних органах. В умовах формування якісно нового складу правоохоронних органів в Україні та очищення від зловживань з боку працівників цих органів, саме ці підрозділи мають відігравати особливу роль у забезпеченні якісно нового складу поліції, яка покликана гарантувати захист основних прав і свобод людини та громадянина і забезпечувати правопорядок в державі.

Задля вирішення цих завдань необхідно в найкоротші терміни прийняти Закон України “Про Дисциплінарний статут Національної поліції”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
2. Предпосылки создания инспекции по личному составу // Милиция. Луганский вариант. Инспекция по личному составу. 70 лет со дня создания службы в Луганской области. – С. 8–12.
3. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20.
4. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР : затверджено Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 29 липня 1991 року № 1368-XII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 45. – Ст. 599.
5. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2006. – № 29. – Ст. 245.

6. Про затвердження Положення про Департамент кадрового забезпечення Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 лютого 2012 р. № 143 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS292.html

7. Інструкція про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12 березня 2013 р. № 230 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 30. – Ст. 1043.

Отримано 27.05.2016